

PAPER DETAILS

TITLE: TÂHIRÜ'L-MEVLEVÎ'NİN "MEDRESETÜ'L-MESÂYİH TOLAYISIYLA BİR HATIRA" BASLIKLİ
YAZISI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AUTHORS: Mustafa Hilmi ÇOLAKOĞLU, Sebnem Serife ÖRDEK

PAGES: 1068-1077

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2300798>

TÂHİRÜ'L-MEVLEVÎ'NİN “MEDRESETÜ'L-MEŞÂYİH TOLAYISIYLA BİR HATIRA” BAŞLIKLİ YAZISI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION ON TÂHİRÜ'L-MEVLEVÎ'S ARTICLE ENTITLED “MEDRESETÜ'L-MEŞÂYİH TOLAYISIYLA BİR HATIRA”

Mustafa Hilmi ÇOLAKOĞLU
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
mustafacolakoglu@nevsehir.edu.tr
ORCID No: 0000-0001-5634-3860

Şebnem Şerife ÖRDEK
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı
serifeordek@nevsehir.edu.tr
ORCID No: 0000-0002-7909-3398

ÖZ

Milletlerin geleceğinde ve ferdlerin hayatında eğitim ve öğretimin önemi bilinmektedir. Bu nedenle Türkler Anadolu'ya geldikten sonra bu coğrafyada çok sayıda medrese inşa etmiştir. Medreselerde hesap, hey'et, hendese, fıkıh, kelâm, hadis, tefsîr, mantık, belâgat, lügat, hikmet, sarf, nahiv gibi derslerin verildiği görülmektedir. Medreseler ilmî faaliyetlerine göre derece ve sınıflara ayrılmaktadır. Ayrıca medreselerde eğitim verenler için de müderris ve şeyh gibi sözcüklerin kullanıldığı görülmektedir. Bir ilim dalı anılmadan müderris kelimesi kullanıldığı zaman fıkıh âlimi kastedilirken hadis, kıraat, tasavvuf ve nahiv gibi ilimleri öğreten kişiler için çoğunlukla şeyh sözcüğünün kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Bu çalışmada, Medresetü'l-Meşâyih adıyla bir medresenin kurulması teşebbüsüne istinaden Tâhirü'l-Mevlevî tarafından kaleme alınan “Medresetü'l-Meşâyih Tolayısıyla Bir Hatıra” başlıklı yazı üzerinde durulacaktır. Hatıra, 26 Şubat 1914 yılında basılmış olan Sebilü'r-Reşâd (Sırât-ı Müstakîm) dergisinin 11. cildinin 398-399 sayfaları arasında yer almakta olup Milli Kütüphane süreli yayınları arasında 285 numarada kayıtlıdır. Çalışmada, söz konusu hatıranın çeviri yazılı metnine ve muhteva incelemesine yer verilecektir.

ABSTRACT

The importance of education and training in the future of nations and in the lives of individuals is known. For this purpose, it is seen that many madrasahs have been built for the domestication and construction of Anatolia since the Turks entered Anatolia. It is known that courses such as calculus, hendese, delegation, wisdom lessons, fiqh, kalam, hadith, tafsir, logic, rhetoric, lexicon, nafs and syntax are given in madrasahs. In addition, madrasahs are divided into degrees and classes according to their scientific activities. The people who teach in madrasahs are called “mudarris” or “sheikh”. When the word “mudarris” is used without mentioning any branch of science, the fiqh scholar is meant; It is noteworthy that the word “sheikh” is generally utilized for those who teach sciences such as hadith, recitation, mysticism and syntax.

In this study, the manuscript titled "Medresetü'l-Meşâyih Tolayısıyla Bir Hatıra", written by Tâhirü'l-Mevlevî with reference to the attempt to establish a madrasah with the name of Medresetü'l-Meşâyih, will be focused on. This memorabilia is on the pages 398-399 of the 11th volume of the journal Sebilü'r-Reşâd (Sırât-ı Müstakîm), which was published on February 26, 1914 and is registered at number 285 among the periodicals of the National Library. In the study, the translated text and content analysis of this memorabilia work will be included.

Geliş Tarihi:

10.03.2022

Kabul Tarihi:

25.06.2022

Yayın Tarihi:

30.06.2022

Anahtar Kelimeler

Tâhirü'l-Mevlevî,
Sebilü'r-Reşâd,
Medresetü'l-Meşâyih

Keywords

Tâhirü'l-Mevlevî,
Sebilü'r-Reşâd,
Medresetü'l-Meşâyih

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1085536>

Atıf/Cite as: Çolakoglu, M. H., Örddek, Ş. Ş. (2022). Tâhirü'l-Mevlevî'nin “Medresetü'l-Meşâyih Tolayısıyla Bir Hatıra” Başlıklı Yazısı Üzerine Bir Değerlendirme. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(2), 1068-1077.

Giriş

Peygamberimiz Hazreti Muhammed Mustafa (SAV) Ramazan ayının 27. gecesı Hıra mağarasında tan yeri ağarmaya başlamak üzereyken Cebrâil (a.s.)'ın seslendiğini duymuştur. O, ilk vahiy olayını şöyle anlatır: “Melek bana okumamı emretti. Kendisine okuma bilmediğimi söyledim. Beni kollarının arasına alıp kuvvetle sıktı; sonra ‘oku!’ dedi. Ben yine, ‘Okuma bilmem’ dedim. Beni tekrar kollarının arasına aldı, kuvvetle sıktı ve ‘oku!’ diye tekrar etti. Ben yine ‘Okuma bilmem’ dedim. Üçüncü defa kollarının arasına alıp daha kuvvetlice sıktıktan sonra bıraktı ve şöyle dedi: ‘Yaratan Rabbinin adıyla oku; O, insanı alaktan yarattı. Oku! Rabbin sonsuz kerem sahibidir. O, kalemle (yazmayı) öğretendir. İnsana bilmediklerini öğretmiştir” (Buhârî, “Bed’ü’l-vahy”, 3; Müslim, İmân 252).

Medrese, “de-ra-se” sülâsî kökünden türemiş bir ism-i mekân olup tedrisat yapılan, ders verilen mekân, okul anlamına gelmektedir (Steingass, 1998, s. 1201). Meşâyih ise “şeyh” sözcüğünün çoğulu olup şeyhler, ileri gelenler, ulu kişiler, din bilginleri anlamına gelen bir sözcüktür (Steingass, 1998, s. 1243). İlk devirlerde, hadislerde ders ve tedâris kelimeleri geçmesine rağmen ders yapılan mekânlara medrese ismi verilmemiştir. Hz. Muhammed (SAV) asrısaaadetinde Medine’de Kur’an-ı Kerim öğretiminin yapıldığı bir eve “dârü’l-kurrâ” adı verilmiş olup bu evin medreselerin doğuşunda bir başlangıç olduğu ileri sürülmüştür (Bozkurt, 2003, s. 323).

İlk medreselerin ne zaman kurulduğu konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar medreselerin kuruluşunu Abbâsî halifesi Me’mûn’un dönemine kadar götürmektedir (Bozkurt, 2003, s. 323). Bazıları ise ilk medreselerin Selçuklular zamanında kurulduğunu belirtmektedir (Özyılmaz, 2002, s. 3-4). Çoğunlukla İslâm tarihçileri tarafından medreselerin ilk kurucusu olarak Selçuklu veziri Nizâmü’l-Mülk üzerinde durulsa da ondan önce de pek çok medrese yapılmıştır. X. yüzyılda Karahanlılar Devleti (840-1212) eliyle medreselerin resmî bir teşekkülü görülmektedir. Ardından Gazneliler Devleti (963-1187) idareleri altında bulunan birçok şehre medreseler inşâ ederek pek çok âlimi de himâye ettikleri dikkat çekmektedir (Sırım, 2014, s. 395).

Karahanlılar ve Gazneliler döneminde inşâ edilen medreselerin Selçuklular zamanında inşâ edilen medreselere bir ön hazırlık ve temel oluşturduğu söylenebilir. Büyük Selçuklu veziri Nizâmü’l-Mülk’ün kurduğu Nizâmiye Medreseleri eğitim alanında önemli bir dönüm noktası olmuştur (Sırım, 2014, s. 395).

Anadolu’da kurulan en eski medrese Danişmentliler tarafından yaptırılan Tokat ve Niksar Yağbasan Medresesi olarak bilinmektedir (Kemaloğlu, 2015, s. 94). Anadolu Selçuklularının ilk olarak 1193 yılında Kayseri Koca Hasan Paşa Medresesi’ni açtıkları bilinmektedir (Kemaloğlu, 2015, s. 94, Cahen 1981’den). Anadolu Selçuklu Devleti’nde kurulan medreseler Büyük Selçuklu döneminin devamı niteliğindedir. Selçuklular ve Beylikler döneminde Anadolu’da 139 medrese yaptırıldığından bahsedilmektedir (Bozkurt, 2003, s. 323).

Medreseler, Anadolu Türk kültürünün önemli temel taşlarındandır. Ayrıca uzun yıllar bilim ve düşünce dünyasının merkezi olmuşlardır. Kurulan medreselerle XII. yüzyılda Amasya, Sivas, Kırşehir, Amasya, Konya, Kayseri, Niğde, Tokat, Aksaray, Niksar, Erzurum ve Ankara önemli birer kültür merkezi haline gelmiştir (Kemaloğlu, 2015, s. 95). Bu dönemde artan içtimâî refah, sultanların ulemâya hürmet ve itibar göstermesi, sağlanan asayiş, Moğol istilâsının Anadolu’ya getirdiği âlim, şair ve mutasavvıfların fikrî faaliyetlerinin getirdiği hareketlilik, Selçuklu medreselerine büyük bir şöhet kazandırmıştır.

Osmanlı Devleti’nde ilk medrese², Orhan Gazi zamanında 730/1331’de İznik’te kurulmuştur (Uzunçarşılı, 1984, s. 2). XX. yüzyıl başlarında İstanbul’da 185 medrese bulunduğu bilinmektedir. Bunlardan 2000 yılına ulaşmış olanların sayısı harap olanlar da dâhil olmak üzere 90’dır. Medreselerin önemi ve fonksiyonu daha devletin kuruluşundan itibaren başlamış, yirminci asrın ikinci çeyreğine kadar, inişli çıkışlı ancak devlet hayatında önemli bir seyir izlemiştir. Medreselerin bu inişli çıkışlı seyrine rağmen ülkenin ilim, kültür, irfan ve sosyal hayatına doğrudan doğruya büyük hizmetleri olduğu göz ardı edilemez. Devletin ve toplumun ihtiyaç duyduğu pek çok alandaki değerli şahsiyetler medreseler sayesinde yetişmiştir (Özyılmaz, 2002, s. 7-8).

Hızlı bir sosyal ve kültürel değişimin başlangıcı olan Tanzimat dönemine (1839-1876) kadar Osmanlı Devleti’ndeki örgün eğitim-öğretim kurumları iki ana grupta ele alınabilir. Birincisi, sübyan mektepleri, ikincisi

¹ “Yer, mekân, ev” anlamında olan “dâr” eki ile “okuyan” anlamındaki “kâr” sözcüğünün çokluk hali olan “kurrâ” kelimelerinden meydana gelmiştir.

² İznik Orhaniyesi adını da taşıyan İznik Medresesi ilk medrese olarak bilinmektedir. Kısa bir süre sonra Manastır Medresesi olarak bilinen Orhan Gazi Medresesi kurulmuştur. Bunların ardından Bursa’da 21 medrese yaptırılmıştır. Sonrasında açılan Dârülhadis Medresesi, Sahn-ı Semân, Eyüp Medresesi, Tetimme Medresesi, Süleymaniye Medresesi en önemli medreseler arasında yer almaktadır.

ise medreselerdir. Gerek sübyan mekteplerinde, gerekse medreselerde, eğitim ve öğretime erişim imkânı, dil ve ırk ayrımı gözetilmeksizin herkese açık olmuştur (Özyılmaz, 2002, s. 7-8)

Bu çalışmamızda Meclis-i Meşâyih ve Medresetü'l-Meşâyih düşüncesi hakkında kısaca bilgi verildikten sonra yeni bir okulun kurulması girişimleri üzerine Tâhirü'l-Mevlevî (1877/1951) tarafından kaleme alınan “Medresetü'l-Meşâyih Tolayısıyla Bir Hatıra” adlı makalesinin çeviri yazılı metnine yer verilerek hâtıranın muhtevası üzerinde durulacaktır.

MECLİS-İ MEŞÂYİH HAKKINDA

Osmanlı Devleti'nde tarikatları ve tekkelerin faaliyetlerini denetleyen bir kurum XIX. yüzyıla kadar bulunmuyordu. Tekkeler XIX. yüzyılın ortalarına doğru bürokraside gelişen merkezîyetçi hareketle doğru orantılı olarak devlet denetimine alınmaya başlandı. Tekkelerin denetimi için bilinen ilk çalışmalar III. Selim döneminde yapıldı. 1227 (1812) tarihli bir fermanla tekke vakıfları Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'nin denetimine verildi. Böylece Osmanlı eyaletlerinde aynı tarikata bağlı olan bütün tekkeler tarikatın merkezi olarak kabul edilen İstanbul Âsitânesine tabi oldu (Aydın, 2003. s. 247).

Tekkelerin denetimi için yapılan ikinci önemli hamle ise Meclis-i Meşâyih'in kurulması olmuştur. Meclis-i Meşâyih 1281 (1864) tarihinde kuruldu. Ancak Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'nin Meclis-i Meşâyih'in şeyh tayinlerini dikkate almaması sebebiyle fiilen faaliyete geçemedi. Meclisin görevleri on yedi maddelik tasarı halinde meclis üyeliğine seçilen şeyhlerin isimleriyle birlikte bir pusulayla Sadârete takdim edilmek için Bâb-ı Meşihat³ tezkiresine eklendi. Bunun üzerine Meclis-i Meşâyih 1283 (1866) tarihinde yeniden kurulmuş ve nizamnâmesi yürürlüğe girmiş, nizamnâmede dervişlerin, şeyhlerin ve muhibbanın, tekkenin ve maddi kaynaklarının idaresi, tasavvufî neşriyatın sınırlarından, mutfak temizliği ve tekkelerin teftiş ve kontrolüne kadar her şey belirtilmiştir. Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Osman Selâhaddin Dede başkanlığında olan Meclis-i Meşâyih üyelerinin her biri Sa'diyye, Kâdiriyye, Sünbüliyye, Halvetiyye ve Nakşibendiyye olmak üzere farklı tarikatlara mensup olan beş kişiden oluşuyordu. İlerleyen tarihlerde ise bu sayının arttığı ve Rifâiyye tarikatını da temsil eden bir üyenin meclis üyeliğine eklendiği görülmüştür (Kara, 1977, s. 204, Aydın, 2003. s. 247). 1327/1911 yılında Elif Efendi, tekkeleri bir teşkilat altında toplamak, şeyh tayinlerine resmîyet kazandırmak, çıkacak sorunları çözmek amacıyla Meclis-i Meşâyih'in başkanlığına getirilmiştir (Koç, Tanrıverdi, 2015, s. 38).

Önceleri evlâdiyet ve hilâfet usulüyle verilen şeyhlik görevi, kuruluşundan sonra Meclis-i Meşâyih tarafından kontrol edilmiştir. Tekke vakıflarına ait vakfiyelerin Meclis-i Meşâyih defterine kaydedilmesi, bunların korunması, kontrolü ve denetimi meclisin görevleri arasında bulunmaktadır. Meclis-i Meşâyih, şeyhülislamlık müessesesinin sonuna kadar faaliyetlerini Bâb-ı Meşihat'ta sürdürmüştür (Aydın, 2003. s. 248).

Tanzimat Dönemine gelindiğinde, mektep ve medreselerde ıslahata duyulan ihtiyacın gerekçeleri belirtilip kamu eğitimi ve maarifin devletin işi olduğu fikri benimsenmiş ve devlet okullarının açılmasına yönelik girişimler başlamıştır. Bu dönemde, mevcut olan mektep ve medreseleri modern eğitim merkezlerine dönüştürmek yerine laikleşmiş bir sivil eğitim tasarlanmıştır. Böylece söz konusu dönemde biri din temelli ve geleneksel, diğeri ise laik nitelikli ve modern iki farklı okul ağı ortaya çıkmıştır. Fakat batı tarzındaki okulların yoğun olarak açılması ile birlikte geleneksel medrese zemin kaybına uğramıştır (Yıldız, 2019, s. 427-428).

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra tekkelerde görülen bazı usulsüzlükleri ve yozlaşmayı ortadan kaldırmak için sufi çevreler tedbir alma gereğini yoğun biçimde hissetmişlerdir. Bu sebeple ıslahata duyulan ihtiyacın acil çözümü amacıyla çeşitli çıkış yolları aranmış olsa da bu girişimlerin çoğu neticesiz kalmıştır. Medresetü'l-Meşâyih kurulması amacıyla yapılan girişimlerin de bu çıkış yollarından biri olduğu bilinmektedir.

MEDRESETÜ'L-MEŞÂYİH DÜŞÜNCESİ HAKKINDA

Medresetü'l-Meşâyih, küçük yaşta ve yetersiz nitelikteki şeyh çocuklarının tekkelere şeyh olarak atanmalarındaki usulsüzlükleri önlemek, şeyh çocuklarını eğitmek ve tekkelerde görülen olumsuzlukları engellemek üzere kurulması amaçlanan bir okuldur (Şimşek, 2006, s. 35).

³ Osmanlı Devleti'nde yetkililerin kendi kullandıkları meskenlerin genellikle selâmlık bölümünü resmî daire olarak kullanmaları bir gelenektir. Vak'a-i Hayriyye'ye kadar (1826) şeyhülislam da oturdukları meskenlerin selâmlık bölümünü meşihat dairesi olarak kullanmışlardır. Uygun yerleri olmayanlar ise bir konak kiralarak resmî işleri burada yaparlardı (İpşirli, 1991, s. 262-263).

Ceride-i İlmiye’de⁴ belirtildiğine göre Medresetü’l-Meşâyih’in kurulması ve burada okutulacak kitapların belirlenmesi için bir istişare toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıya Şeyhülislâm Musa Kazım Efendi, Meclis-i Meşâyih reisi Muhammed Elif Efendi, Yenikapı Mevlevihânesi şeyhi Abdülbaki Efendi, Meclis-i Meşâyih azası Sukûtîzâde Muhammed Şerif Bey, Maarif Nezareti Tedrisât-ı İbtidâiyye Şube Müdürü Ziya Bey, Müessesât-ı İlmiye-i Vakfiye Müdürü Nail Bey ve Bursa mebusu Tahir Bey katılmışlardır. Bu toplantıda kurulması planlanan okulda, okutulması önerilen eserler daha çok İbn Arabî’nin (k.s.) ve Hazreti Mevlânâ’nın düşünceleri ve görüşleri etrafında şekillenen çalışmalar olmuştur. Toplantıda tasavvufî düşünceyi barındıran bazı klasik eserlerin yanı sıra felsefî içerikli eserlerin de değerlendirilmesi teklif edilmiştir. Bu okulda gerçekleştirilecek eğitim ve öğretim vasıtasıyla tasavvufî çevrelerdeki bir takım usulsüzlüklerin ve cehaletin önüne geçilebileceği düşünülmüştür. Her ne kadar okulu kurma niyetinin böyle olduğu açıklansa da bu girişim bazı kişiler tarafından devletin tasavvufî kurumlara müdahalesi olarak da algılanmış ve dolaylı bir şekilde eleştirilmiştir (Şimşek, 2006, s. 35-36). Dolayısıyla Medresetü’l-Meşâyih bir girişim olmaktan öteye gidememiştir.

“MEDRESETÜ’L-MEŞÂYİH TOLAYISIYLA BİR HATIRA” BAŞLIKLİ YAZININ MUHTEVASI

Tâhirü’l-Mevlevî⁵, gazetelerde yazan “Medresetü’l-Meşâyih” adıyla bir mektep kurulması girişimi üzerine çalışmamıza konu olan hâtıra yazısını kaleme almıştır. Yazının ilk paragrafında, çoğunlukla üzerinde “hoca hakkı” bulunmadan yetişen çoğu şeyhzâde⁶ olup hilâfet makamına ve şeyhlik mertebesine erişen şeyh çocuklarının eğitim ve öğretimi kapsamında Evkâf Nezâreti tarafından “Medresetü’l-Meşâyih” adıyla yeni bir mektep kurulmasına yönelik bir girişimin olduğunu ve gazetelerin bunu yazdığını belirterek hâtırasına giriş yapmaktadır.

Mehmet Tahir Bey, doğru kurallarla haklı sebepleri bulunan bu girişimi hâlis bir niyetle takdir edip bu işin girişimcilerini tebrik ederek sekiz, on yıl önce olan bir müzakereyi hatırlar ve belki girişimcilere faydası olur düşüncesiyle aşağıda olduğu gibi yazmayı uygun görür;

Yenikapı Mevlevihânesinde bulunuyordum. Kâdirihâne ve Merkez Şeyhi merhum Ahmed Efendi, Şeyh Celâleddîn Efendi hazretlerini ziyarete gelmişlerdi. Yanlarında zaman geçtiği için ismini tam olarak hatırlayamadığım bir şeyh daha vardı.

Sohbet sırasında tekke ve zaviyelerin bozulmasından bahsedilirken tarikata girenlerin bir bölümünün hakikatle yetişmesinin ortadan kalkması, marifetin lezzetinin yok edilmesiyle ilgili hüküm verilecek durumlar gördüklerine dair boşnutsuzluklarını ifade ediyorlardı.

Bu bahisleri dile getiren yine o meclisin lideri Şeyh Celâl Efendi idi. Diğerleri sözü geçen şeyhi onaylayarak “Ne yapalım? İş bir kere çığırından çıkmış!” gibi sözlerle devam ediyorlardı. Ne düşündüğünü söylemekten çekinmeyen azîz merhum ise muhataplarının tevekekülden ziyade ilgisiz bulduğu cevaplarına karşılık olarak;

-Kiminiz bu meclisin lideri kiminiz ise üyelerisiniz. Bu konuda size yakışan “Ne yapalım?” deyip geçmek değil çare bulmaktır.

-Bu hususta yapılacak pek çok şey olsa da ya şeyhliği ortadan kaldırırsınız ya da şeyhlerin çocuklarına mahsus olmak üzere bir mektep açınız. Vefat eden bir şeyhin oğlu, şeyhin yerine geçirilmezse aile tekkeden çıkmaya mecbur kalır. Belki sefil ve perişan bir şekilde sokak ortasında kalırlar. Dolayısıyla birinci ihtimali kabul etmeyeceğiniz muhakkaktır. Hiç olmazsa ikinci ihtimalin tasarıdan uygulamaya geçmesi için yardım ediniz.

-İstanbul’da küçükklü büyüklü üç yüz kadar tekke var. Bunların postnişinlerinden ayda onar kuruş alsanız üç bin kuruş eder. Bu para ile mektep binasını kiralar ve gerekli parayı temin edebilirsiniz.

-Açacağımız mektebin programı devşirme usulü toplanmış ya da hatıra için atanan kişilerden değil tarikat ve marifete giren, tahsili bulunan kişiler tarafından düzenlenmelidir.

4 Osmanlı Devleti’nin dinî ve idarî müesseselerinden biri olan Bâb-ı Meşihat ile buna tabi olan kuruluşlardan Fetvahâne ve şer’î mahkemelerin dinî meselelerle ilgili fetva, hüküm ve kararlarının, medrese ve tekkelerle Dârü’l-hikmeti’l-İslâmiyye gibi dinî kuruluşlara ait tâlimat, nizamnâme ve haberlerin duyurulması amacıyla 1914-1922 yıllarında yayımlanmıştır (Yazıcı, 1993, s.407-408).

5 Tâhirü’l-Mevlevî’nin hayatı ve eserleri hakkında bkz.; Taşkesenlioğlu, 2019, Kahraman, 2010, s. 407-409, Ceyhan, 2010, s. 40, Şentürk, 1991, s. 1.

6 Tekke şeyhinin çocuğu.

-Arapça, Farsça derslerine önem verilmeli; fıkah, akâid, hadîs, tefsir ile birlikte Füsûbü'l-hikem, Fütûhât-ı Mekkîye, Mesnevî-i Şerîf gibi hakikatli kitaplar okutulmalı, evliya menkıbeleri ve tasavvuf terimleri öğretilmelidir.

-Eğitimcilerine gelince gerek şeyh gerek derviş olsun tarikat erbabından ve manevi lezzete ulaşmış kişilerden seçilmelidir. Ararsanız şeyhler ve dervişler arasında bu dersleri okutacak fazilet sahibi kişiler bulunur. Örneğin; Ali Fikrî Efendi'den istifade edilebilir. Kabul etmeniz halinde ben de haftada bir ya da iki defa gelip Mesnevî-i Şerîf dersi veririm. Burada okuyup ciddi bir imtihan neticesinde babalarının yerlerine tayin edilmeliler. Siz de birini şeybliğe seçeceğinizi zaman, o kişinin şeybi tarafından verilen mübârlî vesikasından ziyade diplomasını önemsemelisiniz. Böyle yaparsanız kahve ocaklarında doğup meydan odalarına kadar yükselen sözlü ve uygulamalı burafelerin önünü almış ve bu hizmetiniz dolayısıyla da hâdimü'l-fukarâ ünvanına hak kazanmış olursunuz.

Bu hâtırayı paylaştıktan sonra Tâhirü'l-Mevlevî sözlerine şöyle devam etmektedir; Yenikapı Mevlevîhânesi'nde, şeyh odasında Aziz merhum tarafından söylenen sözler, bu âciz kulun zihninde öyle yer etti ki bu durum üzerinden sekiz, on yıl geçmesine rağmen (merhumun) maneviyatının diriliğini gösteriyor ve yetkinliğini ortaya koyuyor.

Amacının bir hâtıra yazmaktan ibaret olduğunu belirterek görüşmelerin ve alınan kararların bilinmemesinden kaynaklı "Medresetü'l-Meşâyih" heyeti hakkında bir şey söylemeyeceğini bildirmektedir. Sözlerini ise metnin çeviri yazılı bölümünde verilen kıt'a ile sonlandırmaktadır.

ÇEVİRİ YAZILI METİN

Medresetü'l-Meşâyih Tolayısıyla Bir Hâtıra

'Ale'l-ekşer üzerinde hâce hakkı bulunmaksızın yetişen ve çoğu, maḥazâ şeyh-zâde olduğu için- (ve mā kunte taḥattu biyemînike⁸) mazhariyetinde iken- maḥām-ı hilâfet ve mesned-i meşîhate erişen evlâd-ı meşâyihî'nin ta'lim ve terbiyesi zımında Evkâf-ı Nezâret celîlesince (Medresetü'l-Meşâyih) nâmıyla bir mekteb te'sisine teşebbüs olunduğunu gazeteler yazıyor.

Cihât-ı nizâm-nâme-i muşîbine bir tetimme-i muhiḳa olan şu teşebbüsü, hâlişâne takdîr ile müteşebbislerini tebrik eylediğim sırada buña dâ'ir sekiz, on sene evvel cereyân eden bir mukâlemeyi hâfızladım, belki müteşebbislere fâ'idesi olur fikriyle de ber-vech-i âtî yazmayı münâsib gördüm:

Yenikapı Mevlevî-hânesinde bulunuyordum. Kâdiri-hâne ve merkez şeyhleri Ahmed Efendi merhûmlar, şâhib-maḥām Şeyh Celâle'd-dîn Efendi hazretlerini ziyârete gelmişlerdi. Yanlarında yine meşâyihden bir zât vardı ki mürûr-ı zamânla bugün huvîyetini ta'yîn edemeyeceğim.

Şoḥbet eṣnâsında tekâyâ ve zevâyânın indirâs-ı ma'nevîsinden bahş olunuyor, müntesibîn-i tarîkatî'nin kısım-ı küllîsinde neşve-i ḥaḳîkatle zevk-i ma'rifetî'nin hemân ma'dümiyetine hükm verilecek hâller görüldüğüne dâ'ir te'essüfler ediliyordu.

Bu mebâhişî'nin kâ'il-i müte'essifi, yine o meclisî'nin mütekellim-i vahîdesi olan Şeyh Celâl Efendi idi. Diğerleri, 'ârif müşârü'n-ileyhî taşdîḳ ile berâber:

-Ne yapalım? İş, bir kere çıkırından çıkmış! Gibi sözler söylüyordu. 'Azîz merhûm ki nerde olursa olsun ve kime karşı bulunursa bulunsun düşündüğünü söylemekten çekinmez, (ve lâ yahâfûne levmete lâimin⁹) tecellîsinin mazharâtı bir zât-ı mu'azzez idi. Muḥâtablarının mütevekkilâne olmakdan ziyâde lâkaydâne bulunan mütereddîd cevâblarına karşı:

-Yooo.. efendiler! Kimiñiz meclis-i meşâyihî'nin re'isi, kimiñiz de a'zâsıñız. Bu ḥuşûşda size yakışan ne yapalım? Diyüp geçmek değil, niçin olmuş? Diye şormak ve çâre-i izâlesini bulmaḳdır.

Sultân Ahmed'e 'Azîz Maḥmûd Hüdâyî hazretlerinden, 'âlemiñ ne ile ma'mûr ve ne ile ḥarâb olacağını şormuş. Hazret-i Hüdâyî de (niçin ve neme lâzımla) cevâbını vermiş. Buyurdu.

⁷ Fakirlere hizmet eden.

⁸ Sen onun sağına yazmamıştın.

⁹ Hiçbir kınayıcının kınamasından korkmazlar [Maide/54].

-Peki, ne yapalım? Su 'âli tekerrür idince:

-Yapılacak pek çok şey varsa da ol emrde yâ meşîḥatiñ (evlâdiye) olmasını ilgâ ediniz, yâḥûd meşâyih evlâdına mahşûş olmak üzere bir mekteb açınız. Ḥaḳḳa yürüyen bir şeyḥiñ oğlu, yerine geçirilmezse 'â'ilesi, tekyeden çıkmaya mecbûr olur, belki de sefîl, ser-gerdân soḳaḳ ortalarında kalır, muṭâla'asıyla şıḳḳ-ı evveli ḳabûl etmeyeceğiniz muḥaḳḳaḳ. Hîç olmazsa şıḳḳ-ı şâniyenîñ ḳuvveden fi'le çıkmasına himmet buyurunuz.

İstânbûl'da küçük, büyük üç yüz, bu kadar tekye var, bunlarıñ post-nişinlerinden üst üste ayda onar ğuruş alsanız üç biñ şu kadar ğuruş eder. Bu para ile mekteb binâsını kirâlar ve meşârif-i mübremesini te'mîn eyleyebilirsiniz. Âsitâneler ile sa'e-i vaḳfı bulunan tekâyâ meşâyihden daha ziyâde almak da mümkündür.

Açacağınız mektebiñ proĝramı, devşirme uşûlî toplanmış, yâḥûd berây-ı ḥâtır ta'yîn olunmuş kimselerden değil, ṯarîḳat ve ma'rifete intisâb u iktisâbı bulunan zevât tarafından tanzîm kılınmalıdır.

'Arabî, Fârsî tedrîsâtına ehemmiyet verilmeli; fıkıh, 'aḳâ'id, ḥadîş, tefsîr ile berâber Füşûşü'l-ḥikem, Fütühât-ı Mekkiye, Mesnevî-i Şerîf gibi kütb-i ḥaḳâ'ik okutulmalı, menâḳıb-ı evliyâ ve istîlâḥât-ı şüfiye ta'lim olunmalıdır.

Mu'allimine gelince: gerek şeyḥ, gerek dervîş olsun, ṯarîḳat erbâbından ve zevḳ-i ma'nevî aşḥabından intihâb idilmelidir. Ma'lûm yâ: dervîşlik, ḳâlden ziyâde ḥâlden 'ibâretdir. Ararsanız meşâyih ve dervîşân arasında bu dersleri okutacak zevât-ı fâzıla bulunur. Ez-cümle 'Alî Fikrî Efendi'den fevḳe'l-'âde istifâde olunur. Ḳabûl eylediğiniz taḳdîrde ben de haftada bir, iki def'a gelir, Mesnevî-i Şerîf tadrîs ederim. Burada okuyup da (eṭvâr-ı seb'a ḳaçdır?!) tarzında değil, ciddi bir imtiḥân netîcesinde şehâdet-nâme alacak ebnâ-yı meşâyih, babalarınıñ câ-nişinliğine nâmzed olmalıdır. Siz de birini meşîḥate intihâb edeceğiniz vaḳt, ḥilâfet-nâmesinden evvel şehâdet-nâmesini aramalısınız. Böyle yapacak olursanız ḳahve ocaklarında doğup da meydân oḫalarına kadar yükselen ḳavli ve fi'li ḥurafâtıñ önünü almış ve şu ḥıdmetiñiz tolayısıyla (ḥâdimü'l-fuḳarâ') 'üvânına ḥaḳ ḳazanmış olursunuz.

Müntesibîn-i ṯarîḳat arasında bir söz, cârîdir. (nuṭḳuñ cânı var) dirler ve bu sözle 'urefâ-yı ümmetiñ aḳvâl-i ḥâl-âmizinde ḥaḳîḳaten bir rûḥ bulunduğunu ḳaşd ederler.

'Azîz merḥûm tarafından îrâd idilen ve Yeñikapı Mevlevî-hânesindeki şeyḥ oḫasının der ü dîvâriyla 'abd-i 'âciziñ ḥâfızasında 'aksler yapıp ḳalan yukarıki muṭâlâ'âda cidden cânlı olan nuṭḳlar denmiş ki söylendiğinden sekiz, on sene soñra zindeĝi-i ma'neviyetini gösteriyor ve ḳâ'il-i mükreminiñ (ve mā yentiku 'anî'l-hevâ¹⁰) vereṣe-i kâmileinden olduğunu işbât ediyor.

Gönül isterdi ki maĝfûr müşârü'n-ileyh, henüz 'âlem-i cemâle intikâl etmemiş olmalıydı da taṣavvurâtını şu sırada taṭbîḳe çalışan hey'et miyânında bulunmalı ve o cânlı sözleri ile müzâkerâta ḥayât baḥş itmeliydi.

Maḳşadım bir ḥâtıra yazmaḳdan 'ibâret olduĝu ve müzâkerât u muḳarrerâtı nice meḥûl bulunduĝu için medresetü'l-meşâyih hey'eti ḥaḳḳında bir şey söyleyemeyeceğim, yalnız vaḳtiyle yazmış olduğum şu ḳıṭ' anıñ tekrârıyla şimdilik sözüme ḥâtime çekeceğim:

Rûḥ-ı müştâḳı 'urûc eyleyerek

Verdi fer 'âlem-i 'alîyine

Bizde iḥlâş ile taḳdîm edelim

Fâtiḥarûḥ-ı Celâle'd-dîne

Tâhirü'l-Mevlevî

¹⁰ Ve o, bevasından konuşmaḳ [Necm/3].

Sonuç

Medreseler eğitim sisteminin temeli olup Osmanlılar döneminde fizikî şartları ve mimari özelliklerinin yanı sıra temsil ettiği düşünce tarzı sebebiyle de önemli gelişmeler göstermiştir. Modernleşme süreci olarak tanımlanan ve Osmanlı'nın son dönemini kapsayan süreçte ise tasavvufî çevrelerde meydana gelen usulsüzlükleri ve bozulmaları önlemek adına sufi kurumların ıslah edilmesine yönelik bir takım teşebbüslerin olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada, çeviri yazılı metni ve muhtevası hakkında bilgi verilen “Medresetü'l-Meşâyiḥ Tolayısıyla Bir Hatıra” adlı yazı incelenmiştir. Tâhirü'l-Mevlevî tarafından kaleme alınan bu hâtıra, Milli Kütüphane süreli yayınları arasında 285 numarada kayıtlı olan 26 Şubat 1914 yılında basılmış Sebilü'r-Reşâd (Sırât-ı Müstakîm) dergisinin 11. cildinin 398-399 sayfaları arasında yer almaktadır. Bu hâtırada, Medresetü'l-Meşâyiḥ adlı bir mektebin kurulması teşebbüsü üzerinde durulduğu görülmüştür. Üzerinde bir kısım müzakereler yapılarak kurulması planlanan fakat kuruluşu gerçekleştirilemeyen Medresetü'l-Meşâyiḥ, sufi kurumların ıslah edilmesine yönelik bir girişim olmaktan ileriye gidememiştir. Amacının bir hâtıra yazmaktan ibaret olduğunu belirten Tâhirü'l-Mevlevî, görüşmelerin ve alınan kararların bilinmemesinden kaynaklı “Medresetü'l-Meşâyiḥ” heyeti hakkında bir şey söylemeyeceğini bildirmektedir.

Çalışmamıza konu olan hâtıra vesilesiyle bir kez daha emanetin ehil kişilerin elinde olması gerektiğinin önemi görülmüştür. Müesseselerin yozlaşması ve amaçlarından sapması durumunda yapılması gereken iyileştirme çalışmaları ve reformlar gerçekleşmediği takdirde kapanmaları kaçınılmazdır. İyileştirme çalışmaları gerçekleşmeyen tekke, zaviye ve türbeler, 30 Kasım 1925 tarihinde kabul edilerek Resmi Gazete'de 13 Aralık 1925 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren 677 sayılı kanunla kapatılmıştır.

Kaynakça

- Aydın, B. (2003). Meclis-i Meşâyiḥ. TDV İslâm Ansiklopedisi. 28, 247-248.
- Bozkurt, N. (2003). Medrese. TDV İslâm Ansiklopedisi. 28, 323-327.
- Ceyhan, S. (2010). Tâhirü'l-Mevlevî'nin Mahfil Dergisindeki Hâtırâtı Işığında Mesnevîhân Selânikli Mehmed Es'ad Dede. Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi. 26/2, 25-70.
- İpşirli, Mehmet (1991). Bâb-ı Meşîhat. TDV İslâm Ansiklopedisi. 4, 362-363.
- Kahraman, A. (2010). Tâhirü'l-Mevlevî. TDV İslâm Ansiklopedisi. 39, 407-409.
- Kara, M. (1977). Din Hayat Sanat Açısından Tekkeler ve Zaviyeler. İstanbul: Dergah Yay.
- Koç, M., Tanrıverdi, E. (2015). Hasîrîzâde Elif Efendi, En-Nûru'l-Furkân fî Şerhi Lugati'l-Kur'ân. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay.
- Sebilü'r-Reşâd (1914). Medresetü'l-Meşâyiḥ Tolayısıyla Bir Hatıra. 11/285, 398-399.
- Sırım, V. (2014). Selçuklular ve Osmanlı Döneminde Medreselerin Mali Kaynakları. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 7/31, 394-403.
- Şentürk, A. (1991). Tâhirü'l-Mevlevî Hayatı ve Eserleri. İstanbul: Nehir Yay.
- Şimşek, H. İ. (2006). Türk Modernleşmesi Sürecinde Tasavvuf Alanında Ortaya Çıkan Bazı Yöntem Tartışmaları. Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 5/9, 7-40.
- Taşkesenoğlu, L. (2019). Tahir Olgun. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/olgun-tahir>. [Erişim Tarihi 01.03.22].
- Uzunçarşılı, İ. H. (1984). Osmanlı Devleti'nde İlmiye Teşkilâtı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Yazıcı, N. (1993). Cerîde-i İlmiyye. TDV İslâm Ansiklopedisi. 7, 407-408.
- Yıldız, H. (2019). Osmanlı Medreselerini Islah Çabaları Üzerine Bir Değerlendirme. Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi. 4/1, 407-445.

EXTENDED SUMMARY

Purpose

The aim of this study is to evaluate the content of the memoir by including the translated text of the article entitled "Medresetü'l-Meşâyih Tolayısıyla Bir Hatıra" written by Tahirü'l-Mevlevî (1877/1951) on the attempts to establish a new school.

Methodology

The article entitled "Medresetü'l-Meşâyih Tolayısıyla Bir Hatıra", written by Tahirü'l-Mevlevî in reference to the attempt to establish a madrasah with the name of Medresetü'l-Meşâyih, is registered with the number 285 among the periodicals of the National Library and was published on February 26, 1914. It is located between pages 398-399 of the 11th volume of the journal Sebîlü'r-Reşâd (Sırât-ı Müstakîm). This article has been translated from Ottoman Turkish to contemporary Turkish with the international text translation system in the present study. Besides, a facsimile of the memoir in the Ottoman language is also included in this work.

Findings

Tahirü'l-Mevlevî wrote this memoir on the initiative of establishing a school named "Medresetü'l-Meşâyih", which was written in newspapers. In the first paragraph of the article, he mentions that there was an attempt by the Ministry of Evkaf to establish a new school named "Medresetü'l-Meşâyih" within the scope of the education and training of the children of the sheikhs, most of whom were sheikhs who grew up without the right of a teacher, and reached the caliphate and the rank of sheikh, and that the newspapers wrote about it.

In this memoir, It was mentioned that there were three hundred small and large dervish lodges in Istanbul. It was stated that the rent of the school building and the necessary money could be met with the money, which could be obtained from these lodges.

Tahirü'l-Mevlevî wrote in the memoir that the education plans of the school should be organized by people who are educated and who are involved in sects and ingenuity, not those who were gathered by the method of devshirme or appointed for sake.

In his memoir, it has been mentioned that it is necessary to give importance to Arabic and Persian lessons in education plans. Besides, truthful books such as Füsuhü'l-hikem, Fütûhât-ı Mekkiye, Mesnevi-i Şerîf should be taught, along with fiqh, creed, hadith, tafsir, and teaching the terms of saints and mysticism.

Additionally, he recommended that the educators be chosen from the people of the order who are sheikhs or dervishes and those who have attained spiritual taste.

Conclusion and Discussion

In this study, the article named "Medresetü'l-Meşâyih Tolayısıyla Bir Hatıra" has been examined together with its transliterated text and its content. In this memory, it was seen that the attempt to establish a school named Medresetü'l-Meşâyih was emphasized. Medresetü'l-Meşâyih, which was planned to be established after some negotiations, but could not be established, could not go beyond being an attempt to reform Sufi institutions. Tahirü'l-Mevlevî stated that he would not say anything about the "Medresetü'l-Maşâyih" committee due to the ignorance of the meetings and the decisions taken.

Tekkers, zawiya and mausoleums, which were not improved, were closed with the law numbered 677, which was accepted on 30 November 1925 and published in the Resmi Gazete on 13 December 1925.

— نه یالیم؟ ایس، بر کره چیغیرندن جیغمش! کی سوزلر

سویلدوردی.

عزیز مرحوم که زده اولورسه اولسون و کیه قارش بولونورسه بولونسون دوشوندیکنی سوبله کدن چیکمنز، (ولایجا فونلومه لاشم) تجلیسنک مظهرائی بر ذات ممزز ایدی. (مخاطبلرینک متوکلا نه اولمقدن زیاده لاقیدانه بولونان متردد جوابلرینه قارشى:

— یووو.. اقدیلر! کیمنز مجلس مشایخک رئیس، کیمنز زده

اعضایسنک. بوخصوصده سزه یاقیشان نه یالیم؟ دیوبب کیمنک دکل،

نیجین اولمش؟ دیبه سورمق و چاره ازالهسق بولمقدن.

سلطان احمد، عزیز محمودهدائی حضرتلردن، علمک نه ایله معمور ونه ایله خراب اولاجغق سورمش. حضرت هدائی ده (نیجین ونه مه لازمه) جوابی ویرمش. بویوردی.

— یکی، نه یالیم؟ سؤالی تکرر ایدیجه:

— بایبلاجق بک جوق شی وارسه ده اول امرده یا مشیختک (اولادیه) اولماسی الفا ایدیکز، یاخود مشایخ اولادینه مخصوص اولق اوزره بر مکتب آجیکز. حقه یورون بر شیخک اوغلی، یرنه کبیرلرزه عالمه سی، تکیه دن چیقمايه مجبور اولور، بلکهده سفیل، سرکردان سوق اورتالرنده قالیر، مطالعه سیله شق اولی قبول ائجه. جککزن محقق. هیچ اولمازسه شق ناپنک قوه دن قعله جیقامنه همت بویور و کز.

استانبولده کوچوک، بویوک اوچ یوز بوقدر تکیه وار، بونلرک پوست نشینلردن اوست اوست آیده اوتر غروش آله کز اوچ بیک شو قدر غروش ایدیر. بویاره ایله مکتب بناسی کرالار ومصارف مبرمه سی تأمین ایله بیلیرسنک. آستانه لر ایله سمه وقی بولونان تکایا مشایخدن دهاها زیاده آلمق ده ممکندر.

آجاجکزمکتبک بروغرامی، دوشیرمه اصولی طویلاشم، یاخود برای خاطر تأمین اولونمش کیسه لردن دکل، طریقت ومعرفه انتساب و اکتسابی بولونان ذوات طرفدن تنظیم قیلنلیدر.

عربی، فارسی تدریسانه اهمیت و بر بلای؛ فقه، عقائد، حدیث تفسیر الله برابر فصوص الحکم، فتوحات مکیه، مشوی شریف که کتب حقائق اوقوتومالی، مناقب اولیا و اصطلاحات صوفیه تعلیم اولونالیدر.

معلمینه کلنجه: کرک شیخ، کرک درویش اولسون، طریقت اربابندن و ذق معنوی اصبندن انتخاب ایدیلیدر. معلوم یا: درویشلک، قلندریاده حالدن عبارتدر. آراسه کز مشایخ و درویشان آراسنده بوردسلی اوقوتاچق ذوات قاضیه بولونور، از جمله شیخ

(*) حق دور استبدادک اک صواتل زمانلرنده کرسی تدریس اوزردن:

نوبت کرکست یوسف چوچاه

نوبت قیطعت فرعونست شاه

یت مثنویسی کال جلالته اوقومش و معناسی بلافور حضار مجلسه آکلاشمش.

— قازانچلرینک بر قسمی یونان بحربه سنه کوندرمکله برابر — آزمدت ظرفنده کویک مثبت تارالری ذواللی حسن دایبلرک الدن آله جق قدر زنکین جایی اولدقلری کورمورمی یز؟ هیچ برشی غائب ائجه مک فقط بک جوق قازانچ، فضله اوله رق ده وطنی قورنارمق، ملق دیریلنک کی قالدملر تأمین ایدن بو ایش قدر مقدس و توابلی بر مشغله اولورمی؟

بوکی ذاتک، دنیادن بی خبر، خیر و شرینی تفریقدن عاجز، جاهل کوییلره اقتصاده، تجارتیه سی و غیرته، نظافته، تربیه دینه و اخلاقیه، خلاصه انسانلغه دائر اوکرته جکلری شیلر، کوستره جکلری اورنکلر، تلقین ایده جکلری فکرلر مسلمانلره آفانده سی تأمین ایدر؛ فقط بو نقطه یی دوشونک. او وظیفه یه قوشمق ایچون بر آن فضله حیت، بر آن درین دوشونجه لازم. عجبا بومزیتلر زده وارمی؟

م. شمس الدین

تَرْغِيبُ تَحْقِيقِ الْحَقِّ

«مدرسه المشایخ» طولایسیله بر خاطره:

علی الا کثر اوزره رنده خواجه حق بولونقسزین یه تیشن وجوخی، محضا شیخزاده اولدایی ایچین — (وما کنت تحظه جینک) مظهر بنده ایکن — مقام خلافت ومسد مشیخته اربشمن اولاد مشایخک تمام تربیاسی ضمتده اوقاف نظارت جایله — نجه (مدرسه المشایخ) نامیله بر مکتب تأسیسه تشبث اولوندیق غرتلر یازیور.

جهات نظامنامه مصیده بر تمة محقه اولان شو تشبثی، خالصانه تقدیر ایله مشیخلری تبریک ایله دیکم سیراده بوکا دائر کز، اون سنه اول جریان ایدن بر مکالمه یی خاطرلادم، بلکه مشیخلره فائده سی اولور فکر یلده بوجه آنی یازمائی مناسب کوردم:

یکی قایی مولویخانه سنده بولونوبوردم. قادریخانه و مرکز شیخلری احمد افندی مرحوملر، صاحب مقام شیخ جلال الدین افندی حضرتلری زیارته کلشردی. یانلرنده بنه مشایخدن بر ذات واردی که مرور زمانه بوکون هویتی تعیین ایدمه، جکم.

صحبت آسانسده تکایا و زوایانک اندراس معنویسندن بحث اولونوبور، منقسمین طریقتک قسم کایدننه نشو حقیقتله ذوق معرفت هان معدومیتسه حکم و بریله جک حاللر کورولدیکنه دائر تأسفار ایدیلوردی.

بو مباحث قائل مناسی، بنه او مجلسک متکلم وحده سی اولان شیخ جلال افندی ایدی. دیکرلری، عارف مشار الهی تصدیق ایله برابر:

ممکن اولامدینی کی نه بالکنز او قومق، نه ده بالکنز یازمقله علم و عرفانک
قمرینه وصول ممکن اولاماز .

افکار وملاحظاتی، مشهورات و مسموعاتی تیقن وتسلینده
مراجعت ایدیلن ایلک واسطه لساندر . « خذالعلم من افواه الرجال . »
شوحالده او قومق اول، یازمق سوکرده در . هراوقیانک یازمق بیلمامسی
ممکن، فقط هر یازمق بیله نلک او قومامسی محالدر . « اقرأ باسم ربك »
بنابرین، زده حقایق علمی پیش استفاده مزه قویان مؤسسه
علمیله بدایه او قومق معناسنه کن « درس » ک اسم مکانی اولان
« مدرسه » گله می ایله توسیم ایدیلش وزمانزه قدرده الی ماشاءالله
بوگله دارالندریساره اولان نسبتی غائب ایتهمشدر . آراده غائب اولان
برشی وارسه اوده علل واسبابی بیلندیکی حالده اعتراف ایدیلن،
نداویننه چالشلیان مدرسه لرمزک تدیسیدر .

بزم محیطده « مدرسه » گله سنی او قومق ویا مدلولی اوزاقدن
کورورسه ک درحال پیش تأثرمزده هر احتیاجک [او قومق، یازمق،
بک، ایچمک، استجمام ایچک ...] اوراده بیلیمسی ضروری،
حفظ الصحنه کلیا عاری، قسوت نما برسلسله حجرات تحیم ایدرکه
مداملری مطلقا احتیاجات یومیه سنی حق او قویانی کتانی تدارک
ایچک ایچون ناقابل اقتحام مشکلات، بیک درلو اضطراب ایچینده
چیریلور .. اوت، نیچون کتم حقیقت ایدلم؟ مدرسه لرمز معارفک،
تخصیص معارف اسلامیه نلک تعمیمده کی غایه ایله او غاییه وصول
قدرت و بختیارلغک اسباب رعوامانی احضار واکمال ایدرچک
قابلیتده می در ؟ « کل اناه یتشرح بما فیہ » مسلمانیق تعمیم علم
ومعارفدن عبارت ایکن، بوئی ده یامدرسه ویا مکتب نامنده کشاد
ایدله چک مؤسسه لره، او مؤسسه لره احتیاج زمانله متناسب برحال
مکملیه وضعیه ایفا واعلایه مجبور ایکن بری یوقاری ده سویلریمک
وجهله قلیلری، وجدانلری جدأ متالم ایدن سونوک، بولایق برطریقک
مبدأنده خیانتدن بی نصیب اولانلری آغوشنه آلان ودارالندریس
نامنه محافظه موجودیت ایدن مدرسه لری وندریساتده کی سقیم اصوللری،
دیگری ساحه حیاتده غلبه کامله بی تأمین ایدرچک مجاهدلی او کر تمکدن
عاجز، بشون معنایله انسانلی، مردلکی سودبره چک جدی تربیه
مدنییه و اسلامیه بی تلقیحیدن محترز مکتبسلری و انلرک یکدیگرینه
بکزمه میان بروغراملری باشاتمقندن نتیجه ده نه آندن، نه بریکندن
بودبارک بر انسان کاملی، معارف مدونه حاضرمنک الحق امام واقعی
اوله حق ذات عالی و مکمله یششمکدن سوکره هر ایکی مؤسسه به
متباعد مسلک تعقیب ایشدرمکدن، سالکارسنه یکدیگرینک لسان
وحسانی کلامیه حق درجه ده متباین فکرلر تلقین ایچمکدن نه فائده بکله نر؟
زده ره بابت وقدر، زده عزمین، علم اخرا ایله توغلی نفسنه حصر ایدرچک
بر زمره اولاماز . هر مسلم، معتقدانی، شخصنه وافراندن بولندینی
جمعیته قارشی مکلف اولدینی وظایف فردیه واجتماعیه سنی حقیقه
ایفایه وجداناً مجبوردر، ایشته یووظیفه وجدانیه و انسانییه حسن

علی فقری اقدیدن فوق العاده استفاده اولونور . قبول ایلهدیککنز
تقدیرده بنده هفته ده بر، ایکی دفعه کابر، مشوی شریف تدریس
ایدرم . بوراده او قومقیده (اطوار سیمه قاجدر ۱۴) طرزنده دکل،
جدی برامتحان نتیجه سنده شهادتنامه آلاچق ابنای مشایخ، بابالریک
جانشینکنه نامزد اولالیدر . سزده برنی مشیخته انتخاب ایدرچککنز
وقت، خلافتنامه سندن اول شهادتنامه سنی آرامالیککنز . بویله باباچق
اولورسه کز قهوه واجانلرینده دوغوبده میدان اوله لریسه قدر بوسکلن
قوی وعلی خرافانک او کفی آلمش وشو خدمتکنز طولایسیله (خادم
الفقراء) عنواننه حق قزائش اولورسکنز .

•••

منتسبین طریقت آراسته بر سوز، جاریدر . (نطقک جانی وار)
درلر و بو سوزله عرفای امتک اقوال حال آمیزنده حقیقه بروح
بولوندینی قصد ایدرلر .

عزیز مرحوم طرفندن ایراد ایدیلن ویکی قانی مولویخانه سنده کی
شیخ او طه سنک درو دیواریه عبدعاجزک حافظه سنده عکسلر بابوب
قالن یوقاریکی ممالعاده جدأ جانی اولان نطقلردنمش که سویله ندیکندن
سکنز، اون سنه سوکرا زندکی معنویقی کوستر یور وقاتل مکرمنک
(وما ینطق عن الهوی) ورثه کامله سندن اولدینی اثبات ایدیسور .
کوکل ایستردی که مغفور مشار الیه، هنوز عالم حاله انتقال ایتهمش
اولایدی ده تصوراتی شو صبراده تطبیقه جالیشان هیئت میاننده بولو
تالی و او جانی سوزلری ایله مذاکراته حیات بخش ایتیلدی .
مقصود بر خاطره یازمقندن عبارت اولدینی ومذاکرات ومقرراتی
بنجه مجهول بولوندینی ایچین مدرسه المشایخ هیئت حقیقه برشی سوله
مییه چکمه، بالکنز وقتیه یازمش اولدینم شو طه نلک تکراریله شیمدیلک
سوزیه خاتمه چکچکم :

روح مشتاق مروج ایلهرک وردی فر عالم دلینیه
زده احلاس ایله تقدیم ایدلم فاتحه روح جلال الدین

ظاهر المولوی

مدرسه، مکتب برشلیمی

یونانچیز مقاله به عنوان ایدنیکم شبو ایکی گله حقیقه بکا سوز
سویلمک جرأ بی بخش ایدن ایچیه زماندن بری غزیه ستونلرینده
موضوع بحث اولان « مدرسه لره اصلاحی » و تخصیص مسلمانلرمدر،
بوکون بک بدیهی بر حقیقتدرکه او قومق، او قومدینی یازوب حفظ
ونشر ایچک، غایه تکامل عرفانه وصول ایچون برقاعده اساسیه در ؛
بشرینک تأمین سعادت ورفاهیچون یکنه واسطه در .
بویکی گله وسائط عرفانک ایکی رکن قومیدر . تک قتاده اوچق